

גיבורי יהודה

זאב מרדכי ברויאר

גיבורי יהודה

זאב מרדכי ברויאר

Yehuda Heroes

Ze'ev Mordechai Broyer

עורך: יהושע גרינברג

עיצוב גרפי:

יסכה כנרת בדיחי, סטודיו **אשחר & ותקין** 02-6511122

נדפס בישראל, אב ה'תשע"א, אוגוסט 2011

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאכסן
במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או
אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר כל חלק
שהוא מן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי
מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה
אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב
מהמור"ל.

©

כל הזכויות שמורות

למחבר ולהוצאת ספריית בית אל בע"מ

ת"ד 34101 ירושלים 91340 טל' 02-6427117

www.beitel.co.il

All Rights Reserved 2011
to Sifriyat Bet-El Publishing Ltd.

P.O.B 34101 Jerusalem 91340

Tel. 02-6427117

יְהוּדָה
וְאַחֵיו

פרק ראשון

**יהודה היה הרביעי מבין בני יעקב. מקומו זה
בסדר האחים הקנה לו מעמד של צעיר החייב
ללמוד מאחיו הגדולים. ואכן, משחר ינקותו העריך
את אחיו וראה אצלם אך ורק מידות תרומיות.**

ראובן הבכור היה לו מופת ברצינותו ובדאגתו לאחיו הקטנים, גם אלה שנולדו אחר יהודה. לעולם היה נוטל אחריות על כל שאירע במשפחה. דוגמה ומופת היה ליהודה בהתנהגותו השלווה ובתשומת לבו לצורכי הזולת.

היפוכו הגמור היו שמעון ולוי. פראים, קולנים ומשתוללים, אף לא נמנעו מלהתגרות בראובן, שחזותו השקטה לא הרשימה אותם במיוחד. אך גם אותם העריך יהודה, דווקא בשל פרחותם ופראיותם, מידות שהילכו עליו קסם ולצערם לא מצאן אצלו. צנוע היה אפוא משחר ילדותו ולא שאף לגדולות. עם זאת, במשך הזמן שינה במקצת את דעתו ופה ושם הבחין בנקודות תורפה בהתנהגות אחיו. ראובן היה לדידו חסר תקיפות, והשתוללותם של שמעון ולוי נראתה לו חסרת טעם. דרכו השקטה והמרוסנת נראתה לו עדיפה, אך הוא נזהר מלהתנשא על אחיו וגילה כלפיהם יחס של כבוד, כראוי לאחים גדולים.

ההבדל בין האחים, במיוחד זה שבין יהודה השקט לבין שמעון ולוי הפרועים, מוכרת היה לבוא לידי ביטוי במוקדם או במאוחר. כך

קרה שיום אחד הביט יהודה מן הצד וברגשות מעורבים בשמעון ולוי המתקוטטים זה עם זה בכל כוחם מבלי לחוס זה על זה, אבל תוך הנאה גלויה. משסיימו את הקרב תוך אפיסת כוחות פרצו בצחוק אדיר וספרו את חבורותיהם. זה שספג פחות חבורות ניצח. מי שזכה בעין כחולה הפסיד בכל מקרה.

"יהודה, אתה החכם מכל אדם", היה שמעון מתגרה בו. "נראה אותך עומד בפני אחד מאתנו". יהודה נהג לא להגיב.
"מפחד?" החרה החזיק אחריו לוי.

יהודה לא היה חזק במיוחד, אף לא בעל שרירים, אבל אמיץ היה, איתן ונחוש בדעתו. בצעדים אטיים התקדם לעבר שני אחיו, תפסם בשתי ידיו בזרועותיהם והכניעם ארצה. משחש בהפתעתם ובמבוכתם צחק קלות והרגיעם: "אל תבושו, לא הייתם מוכנים".

אשר לראובן, איש לא פקפק בטוב לבו, אבל לא פעם כרוכים טוב לב וחולשה זה בזו. כזה היה ראובן - טוב לב ומתחשב בזולת, ירושה מיעקב אביו, אבל נעדר תקיפות ונחרצות, הנחוצות למי שעומד בראש צוות אחים ואחראי לצד אביו לשלום משפחה הולכת וגדלה.

מטבע הדברים ביקש יעקב להטיל על בכורו את תפקיד התומך והשותף בניהול השבט. לפיכך ייעדו להיות עזר כנגדו במקום שבו נבצר ממנו להטיל מרות על אנשי ביתו ועל הבאים אתו במשא ומתן.

אולם מאז חזר אל ארץ מכורתו ושכן בשלווה בעיר אבותיו, חופשי ממאבקי הכוח על חייו ופרנסתו, נטה להתרחק מענייני היומיום. מחשבותיו הילכו עתה בדברים העומדים ברומו של עולם וכל מעייניו נתונים להוביל את שבטו לקראת המטרה הנשגבה שהוקצתה לו בידי

אלוהי ישראל. כך לא שם אל לב או נעלמו ממנו חולשתו ואי-התאמתו של ראובן למשימות שהטיל עליו, והדברים התגלגלו והסתכמו בחוסר יעילות ובמחדלים. משהגיעו יום אחד הדברים לידי כישלון חמור, פנה ליהודה למלא את מקום הבכור. זה מכבר הבחין יעקב בכישורו של יהודה מצד אחד ובצניעותו ובחוסר שאפתנותו מצד שני. מעתה נעזר בידענותו של יהודה ובקשריו הטובים עם בעלי העסקים תושבי המקום, שהעריכוהו ונטו לקבל את הכרעתו במקרי בירורים או סכסוכים.

שנים עשר בני יעקב נולדו מאמהות שונות. ארבעת הראשונים וכן יששכר וזבולון נולדו מלאה; דן ונפתלי מבלהה שפחת רחל; גד ואשר מזלפה שפחת לאה, ויוסף ובנימין מרחל. רוב האחים היו מקובצים בזוגות: שמעון ולוי הלכו לעולם יחד; בני השפחות היו אחויים זה עם זה לפי אמותיהם: דן עם נפתלי וגד עם אשר; יששכר וזבולון היו קשורים ותלויים זה בזה בצורה שובת לב.¹

זאת למרות, או משום, שהיו שונים לחלוטין באופיים. זבולון הצעיר היה הפעיל ובעל היוזמה שביניהם. לעולם היו מחשבותיו מרחפות ומסתקרנות ממרחבים חדשים וקסומים. לא חדל מלתור אחר אפשרויות מזדמנות לעשיית רווחים, שאותם היה מעתיר על יששכר אחיו, אשר בו היה תומך ואותו היה מדריך בהליכות החיים. טוב לבו ונדיבותו לא ידעו גבולות. לא היתה בקשה שהופנתה אליו מצד כל אדם שלא נענה לה ככל יכולתו.

ואכן, כאשר פקדה מצוקה כלשהי את אחד מבני המשפחה היה הנפגע פונה אל זבולון, שלא חסך כל מאמץ לפתור את בעייתו. אך עיקר דאגתו היה ליששכר אחיו, שאותו העריך על נהייתו לעניינים שברוח ושממנו הפיק לקח רב.

לעת ערב, כשהיו הבנים חוזרים מן הצאן ונפטרים מיתר מטלותיהם, היו מתקבצים למרגלות אביהם ושומעים מפיו תורה ומוסר.²

היו ערבים שבהם היה מפליג בסיפורי העבר החל מבריאת העולם בששת ימי בראשית ועד לתולדות אדם וצאצאיו, והיו כאלה שבהם היה מנחיל להם את מסורת אבותיו, את אורחות חייהם ואת משמרת אברהם, את מצוותיו, את חוקותיו ואת תורותיו. לעתים היה מתבל לקחו בסיפורים מרתקים על קורות ומאבקי אבות המשפחה, על התלאות שבהן נתנסה ועל החסדים ועל התשועות שחנן אותו ה'.

וכאשר נחה עליו הרוח וקולו היה נעים ודבריו היו קולחים ברהיטות ועיניו עוברות בחיבה בין שומעי לקחו, היו מקשיבים פעורי פה ושותים את דבריו בצמא. היו שהקשיבו קשב רב וגם זכרו מה ששמעו, והיו שלאט נרדמו בגלל עמל היום. זבולון בייחוד, שעבד קשה מכולם ולעתים אף נעדר בשל התחייבויותיו הרבות, נעלמו ממנו מרבית דברי אביו. כדי להשלים את שהחסיר היה מפציר ביששכר, שישחזר לו את ששמע. ואכן, יששכר היה מקשיב לדברי האב במסירות יתרה ועולה בהתעניינותו על כל אחיו. גם זכר היטב כל ששמע. כך היה זבולון יושב לצד אחיו ושומע את סיפוריו בפה פעור. תמורת זאת היה מקל עליו בכל טרחה ועבודה קשה והיה דואג לצאנו ומטפל בכל יתר צרכיו. את רווחיו עשה במרחקים, שאליהם היה יוצא מפעם לפעם, וחוזר עם שלל רב.

יהודה היה בודד ולא מצא לו אח לשתפו במהלכיו ובהרהוריו. לראובן חלק כבוד כראוי לבן הבכור ואף סייע לו כשנדרשה יד חזקה להתגבר על קשיים שלא עמד בהם, אך גישותיהם היו שונות, ויהודה לא יכול להסתייע באחיו בביצוע משימותיו.

למרבה הפלא היה זה דווקא דן שאתו מצא שפה משותפת.³ ולא בגלל הקרבה בגיל אלא בגלל אחריות דומה שקיבלו עליהם. כשם שיהודה

דאג לכל אחיו כך דאג דן לבני השפחות. במצב המשפחתי המורכב, שבו נולדו הבנים לארבע אמהות שונות, סבלו בני השפחות ממעמד נחות. זאת אף שאביהם לא הפלה בינם לבין בני הגבירות. נכון, אהבתו הנצחית היתה לרחל, ובניה, שהיו דמותה וצלמה, היו כל שנותר ממנה אחר מותה. אולם אהבתו היתה נתונה לכל בניו במידה שווה. ידוע גם ידע שלולא מעשה התרמית של לבן, שבגללו היו לו ארבע נשים, לעולם לא היה מגיע למספר שנים עשר השבטים, שהיו הגרעין והיסוד הנחוצים ליצירת עם ה'. לו היתה רחל אשתו היחידה כי אז היה יעקב נשאר עם שני ילדים שמהם לא היה יכול להקים את עם ה', כשם שלא הצליחו בכך אביו וסבו עם שני ילדיהם.

הבנים ניסו אמנם להפנים את יחס השוויון שראו אצל אביהם, אבל המציאות היתה חזקה מהם, ולבני השפחות אכן ניתן יחס לא שווה, והם נדחו למעמד נחות.

לבנים הללו היו תגובות שונות לכך. דן, שהיה בראשית חייו ילד טיפוחיה של רחל, שבזמנו מצאה בו נוחם, מעולם לא סבל מרגשי נחיתות. ממעמדו כבכור בני בלהה שפחת רחל ובכור בני השפחות כולם יכול היה להשפיע עליהם, להרגיעם ולשכך את כעסם כשנפגעו או הושפלו. אשר לנפתלי, אחיו מאמו, הוא שמע בקול אחיו הבכור, ואם חש עלבון מצד אחד האחים לא נתן לכך ביטוי. נפתלי היה נעים הליכות ושש למלא כל שליחות שדן הטיל עליו. גם ידע להוציאה לפועל בוריוזות, ביעילות ובחן.

תרעומת, אם היתה לו, היה כובשה בלבו ואיש לא הרגיש בה. גם הוא הרי זכה בשנות חייו הראשונות לתשומת לב מצד רחל, שהכריזה עם לידתו: "נפתולי אלהים נפתלתי עם אחותי גם יכלתי".

שונה היה מצבם של בני זלפה. זו היתה שפחתה של לאה ה'שנואה', ובניה חשו תמיד שהם המקופחים. הבולט בהם היה גד. עקב מעמדו

הנחות כבן זלפה, ומצד שני כבכורה של זו, היה מתקומם בתקיפות קולנית נגד כל אי-צדק - אמיתי או מדומה.⁴ לעתים נחוצה היתה התערבותו הממתנת והנחרצת של דן כדי להרגיעו ולהעמידו במקומו. יש לציין שאשר, אחיו של גד, היה ניגודו הגמור. שמח היה בחלקו, תמיד מאושר - כשמו כן הוא - ולא הבין על מה המהומה. את לבם של אחיו רכש בטובות הנאה קטנות שהיה מרעיף עליהם מדי פעם בפעם.

מכל מקום, יהודה העריך את דרכו השקטה של דן ביישוב המחלוקות המשפחתיות, וכשגדלו והתבגרו היה נועץ בו לעתים בענייני הנהגת המשפחה. הדבר התחייב במיוחד כשרבו המטלות שהטיל עליו יעקב, שהעביר אליו בהדרגה את ניהול ענייני המשפחה ואת עסקיו עם תושבי המקום. עם הזמן פרש יעקב יותר ויותר מענייני דיומא והקדיש מעייניו להתייחדות עם אלוהיו, לקרבה אליו ולהליכה בדרכיו, דוגמת אברהם זקנו, שעליו העיד האל: **"אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמתי - מצוותי, חוקתי, ותורותי"**.

בו בזמן ראה את עיקר תפקידו בהעברת מורשת האבות לבניו, בחינוכם ובהדרכתם לקראת היעד שהשגחה התוותה להם. כך ראה בעין יפה כאשר התאספו סביבו לעת ערב והקשיבו ללקחו ולסיפוריו. כאשר רבו נכסיו ורבתה העבודה על בניו ולא כולם יכולים היו להתאסף הקדיש יעקב את רוב זמנו ליוסף הקטן, שעוד לא הגיעה עתו לצאת למרעה עם אחיו. יוסף הקשיב קשב רב והשכיל מכל אשר שמע, וכך עלה בחכמתו ובידיעותיו על אחיו, שהיו עסוקים במרעה.

ולא רק בצאן טיפלו. משהאריכו הימים והתייצבה אחיזתם בקרקע אף פיתחו חקלאות ברוכה. את העודף משתי הגזרות היו מוכרים לתושבי המקום. על המקח והממכר ניצח יהודה, שהיה מקובל על תושבי המקום ועל שכניו. הללו כיבדוהו על יושרו ועל נועם הליכותיו ונטו לקבל את הצעותיו ואת תנאיו ללא התמקחות יתרה.

כדי כך סמכו על יושרו ועל ניקיון כפיו שלעתים קרובות בחרו
בו כמפשר במריבותיהם וכמתווך ובורר בסכסוכים כספיים. משהצליח
במשימות אלה ונתקבל על ידם ברצון החליטו ברוב עם למנותו כשופט.
גם האחים, משנודע להם דבר עלייתו בקרב תושבי המקום, קיבלוהו
עליהם כמנהיג ללא עוררין.

